

Kis Hold-részletek megfigyelése

A kis távcsövekkel látható legfinomabb Hold-alakzatok leírása meglehetősen szétszórtan található meg a szakirodalomban. Ha az amatőr nem rendelkezik jól felszerelt könyvtárral, vagy nem férhet hozzá ilyenhez, nehezen szerezhet tudomást ezekről az észlelésekről. Cikkemben néhány érdekes, kevésbé közismert objektummal foglalkozom. Vegyük figyelembe azonban, hogy az ismertett alakzatok láthatósága az időjárástól, a műszertől és a holdfelszíni megvilágítási körülményektől is nagymértékben függ.

Rianás és dóm a Birt közelében. Az Egyenes Fal közelében van a jól ismert Birt kráter. Kevésbé köztudott, hogy egy szép rianás is észlelhető a Birt közelében. (Jól mutatja Z. Kopal "Lunar Atlas"-a.) Behatóbb vizsgálódás azt mutatja, hogy a szakadék egy kiemelkedő dóm felé tart. Könnyű objektum 8,9 cm-es Questarom (Makszutov—Cassegrain-távcső) számára, és bárki észreveheti 10 cm-es refraktorral. Kedvező esetben 7,6 cm-es refraktor is mutathatja, legalább 180x-os vagy nagyobb nagyítás mellett.

A Plato és belső krátere. Következő objektumunk a jól ismert Plato. Óriási gyűrűjének középpontja közelében két apró kráterecske észlelhető, átmérőjük csak kb. 1 mérföld. A klasszikus Hold-irodalom 10 cm-es távcsövek számára ajánlja ezeket tesztobjektumként. Kedvező esetben, gyakorlott észlelő számára már a Questar is megmutatja őket. Néhányszor sikerült megpillantanom négy további kisebb kráterecsket is a Plato talaján.

Alpesi-völgy. Az Alpesi-völgy teljes hosszán végigkanyarog egy szabálytalan rianás. Ezt az alakzatot ugyan 33 cm-es távcsővel fedezték fel, de már 20 cm-es távcsővel is látható. Kísérleteztem a Questarral is, de egyetlen olyan éjszaka sem volt, amely elég jó lett volna megpillantásához. Egy esetben én is láttam 20 cm-es távcsővel, és érdekel, látta-e valaki ennél kisebb méretű műszerrel.

Piton és oromkrátere. A Piton-hegytől majdnem délre van a Piton-A jelű kis, 5—600 m átmérőjű kráter. Könnyű objektum 9 cm-es távcső számára, és nem neheze egy 7,6 cm-essel sem. A Pitonon van egy oromkráter is, melyet szintén láthatunk 7,6 cm-es távcsővel.

Hyginus-N. Következő objektumunk sokkal nehezebb. A jól ismert, 6,5 km átmérőjű Hyginus krátertől északra fekszik egy sokkal kisebb, kb. 1,5 km átmérőjű társ, mely Hyginus-N-ként ismert. Klein fedezte fel 1877-ben, és azt gondolta, hogy új alakzat, melyet meteorbecsapódás hozott létre. Manapság inkább úgy gondoljuk, hogy elkerülte a Klein előtti észlelők figyelmét. A Hyginus-N-t is mutatja Kopal atlasza. Meglehetősen sekély, és akkor lehet látni, ha reggeli vagy esti terminátor a közelben húzódik. Nem volt nehéz Questarom számára, de a látási viszonyoknak nagyon jónak kell lenniük. Próbára fogja tenni azt a megfigyelőt, aki 10 cm-es refraktorral

vagy 15 cm-es reflektorral kísérletezik. Figyeljük a Hyginus-rianás főágának nagyszerű elágazásait is, mialatt a területet észleljük! Kiváló optika és jó látási viszonyok szükségesek megpillantásukhoz.

Alphonsus-rianás. Az Alphonsus belső talaján van egy jól ismert rianás, mely rendkívül jól látható a Ranger-képeken. A főrianás jó próba egy 6,5 cm-es távcső számára, de 7,6 cm-esnél nagyobb már könnyen bontja. Néhány további kisebb rianás látható 15 cm-es vagy nagyobb távcsővel. A Questart használva a kráterfal közelében levő sötét foltok kráterecskék halmazára bomlanak.

Stadius. Következő objektumaink a Copernicus közelében vannak. Apró kráterek láncolatai húzódnak ezen a vidéken, melyek többségének átmérője csak egy mérföld körüli. Ha a terminátor közelében észleljük, látni fogjuk a Stadius "szellemkrátert", melyet apró lyukak borítanak. Komoly eredmény, ha sikerül legalább 50 db kráterecskét megszámolnunk 7,6 cm-es műszerrel.

Clavius. Legutolsó objektumunk a nagyszerű Clavius. Questarokkal 200—275x-ös nagyítással mellett minden részlet látszott, ami az 5 méteres távcsővel készült felvételeken szerepel. A Clavius bármilyen amatőrtávcsővel megkapó látvány!

ROGER W. GORDON

(Review of Popular Astronomy No. 549.)

(folytatás a 2. oldalról)

A Meteor '91 észlelőtábor programja
(tervezet)

Augusztus 9.

12:00--17:00 érkezés, elhelyezkedés
18:00 tábornyitó
19:30 "Űt év Ráktanyán" -- csillagászati táborok, észlelőhétvégek (beszámolók, diabemutató)

Augusztus 10.

10:00 Távcsőtípusok; műszerépítés ma
11:00 "Helyünk az ég alatt" (amatőrök munkalehetőségei)
14:30 Csoportkép
15:00 Csillagászati bolhapiac (hozott anyagból)
17:00 Asztrofotós bemutató I. (eszközök, műszerek)
20:00 Asztrofotós bemutató II. (fotók, diák vetítése a tábor résztvevőinek felvételeiből)

Augusztus 11.

10:00 Nyílt Meteor szerkesztőségi ülés
15:00 Mély-ég észlelés
17:00 Nap-észlelés
20:00 Amatőrök csillagászat-történetünkért (napórák és csillagászati emlékek Magyarországon)

Augusztus 12.

10:00 Hold-észlelési lehetőségek
15:00 Miért észleljek bolygókat?
17:00 Űstökös-észlelés
19:00 Csillagászat--szabad szemmel

Augusztus 13. 10:00 Buszkirándulás

Augusztus 14.

10:00 Változócsillagok
15:00 Meteorok
17:00 Kettőscsillagok

Augusztus 15.

10:00 Mit hogyan észleljünk? (konzultáció a rovatvezetőkkel)
15:00 Űrkutatási videók
20:00 Táborút (borult idő esetén)

Augusztus 16. 10:00 Hazautazás

TÁVCSÖTÜKRÖT CSATLÓSTÓL! Fényerős tükrök csiszolását is vállalom Newton- és Cassegrain-rendszerekhez Questar gyártmányú eredeti amerikai 25 cm-es pyrex korongokból ill. kisebb szovjet gyártmányú pyrex-korongokból. Tükrök kijavítását szintén vállalom, 40 cm-es átmérőig. Csatlós Géza, 1021 Budapest, Kuruclesi út 51/b.